

5. Касьянова Н.В. Формування стратегії розвитку підприємства: методичні аспекти: монографія / Н.В. Касьянова. – Донецьк: ДонУЕП, 2009. – 182 с.
6. Мізюк Богдан Михайлович Основи стратегічного управління: Підручник. – Львів: Магнолія 2006, 2009. – 544с.
7. Формирование стратегии реализации потенциала предприятия: монография / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Д.В. Солоха, О.А. Фесина, В.А. Бугаев, Н.В. Зинченко. – Донецк: СПД Куприянов В.С., 2008. – 304 с.
8. Шелегеда Б.Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства: монографія / Б.Г. Шелегеда, Н.В. Касьянова, А.Я. Берсуцький. – Донецьк: ІЕПНАН України, 2006. – 219 с.
9. Шершньова З. Є. «Стратегічне управління (2004)» / Шершньова З. Є. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/101.html>.

Шашина М.В., Степаненко Т.А.

Киевский национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

РАЗРАБОТКА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы и особенности формирования и использования стратегического инструментария разработки стратегии развития предприятия, возможности и специфика применения методов экономической диагностики как инструментария стратегической оценки.

Ключевые слова: стратегия, стратегия развития предприятия, стратегическое планирование, конкуренция, диагностика.

Shashyna M.V., Stepanenko T.A.

Kyiv National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

DEVELOPMENT OF STRATEGY OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

Summary

The article discusses problems and peculiarities of formation and use of strategic development tool of enterprise development strategies, opportunities and specific diagnostic application of economic instruments as a strategic assessment.

Keywords: strategy, enterprise development strategy, strategic planning, competition, diagnostics.

УДК 336.77

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

Шира Н.О., Кукса І.М.

Донецький державний університет управління

Розкрито сутність кредитного ризику, як одного із основних видів банківських ризиків. Проаналізована частка проблемних кредитів у загальному портфелі кредитів комерційних банків. Запропоновано шляхи вдосконалення управління кредитними ризиками банку.

Ключові слова: банк, кредитний ризик, кредит, кредитна політика, кредитний портфель, механізм управління кредитним ризиком.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для успішного функціонування банку потрібне розуміння наявності величезної кількості ризиків, які загрожують його діяльності. Усвідомлення цього факту – основа стабільної діяльності банку.

Незважаючи на те, що банківська діяльність супроводжується численними ризиками, саме банки покликані уособлювати надійність та безпеку. Оскільки банки працюють здебільшого з позиковими та залученими коштами, то вони повинні знизити ризикованість своєї діяльності навіть більше, ніж інші підприємці.

Банки повинні управляти кредитним ризиком отримуючи максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, який пов'язан з механізмом надання і погашення банківських кредитів. Це свідчить про те, що роз-

робка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання управління кредитним ризиком та визначення його сутності вивчали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Голодова Ж., Шелудько В., Жариков В., Жарикова М., Євсейчев О., Лаврушин О., Бобиль В., Владичин У., Криклій О., Маслак Н. та ін. Українські та російські науковці, які вивчають проблеми управління ризиками в банківській системі, у своїх працях висвітлили окремі питання нагляду над комерційними банками, теорії та практики проведення активно-пасивних, міжбанківських операцій комерційними банками цих країн.

Метою статті є визначення сутності кредитного ризику та удосконалення механізму управління кредитними ризиками.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка діяльність супроводжується певними ризиками, які зумовлені екзогенними та ендогенними чинниками. При цьому фінансова діяльність сповнена ризиками не менше, ніж виробнича.

Прийняття ризиків – основа банківської справи. Банки мають успіх тоді, коли прийняті ними ризики розумні, контрольовані і знаходяться в межах їх фінансових можливостей і компетенції.

Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транс націоналізації банківської діяльності.

Банківський кредит відіграє вагомий роль у стимулюванні відтворювальних процесів в українській економіці та виступає основним джерелом забезпечення фінансовими ресурсами операційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

З-поміж усієї сукупності ризиків, притаманних банківській діяльності, насамперед доцільно виділити, кредитний ризик, який складає більше ніж 50% в загальній структурі ризиків.

Трактування поняття «кредитний ризик» широко висвітлено в сучасній економічній думці.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «кредитний ризик»

Автор	Визначення
Ж. Голодова	Ризик несплати позичальником основної суми боргу та процентів, які належать кредитору в обумовлений в кредитному договорі термін, що призводить до зниження вартості кредитного портфелю банку
О. Криклій, Н. Маслак	Кредитний ризик – це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов'язання або недоотримання доходу на вкладений капітал внаслідок впливу різноманітних чинників
У.Владичин	Ймовірність несплати позичальником основної суми боргу та процентів за користування кредитом у строки, визначені у кредитному договорі

Джерела: [3, с. 272], [5, с. 7], [2, с. 357]

Таким чином, кредитний ризик – це невизначеність щодо повного та своєчасного виконання позичальником своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди, тобто неповернення (повністю або частково) основної суми боргу і процентів по ньому у встановленні договором строки.

Факторами, що зумовлюють кредитний ризик є: зниження кредитоспроможності боржника; не надійність джерел погашення боргу; виникнення простроченої заборгованості; поява проблемності позики; проблеми ділових якостей клієнта; погіршення якості кредитного портфелю [1].

Стосовно кредитного ризику слід відмітити ще декілька важливих моментів:

кредитний ризик входить до великої області фінансового ризику і тісно пов'язаний у ній і з процентним, валютним, галузевим та іншими ризиками банківської діяльності. Неповорнення кредитів викликає збільшення ризику ліквідності і ризику банкрутства банку;

кредитний ризик для банку загострюється в зв'язку з тим, що банки позичають не свої власні

кошти, а кошти вкладників і кредиторів;

рівень ризику постійно змінюється. Це відбувається тому, що як банки, так і їх клієнти оперують в економічному, політичному і соціальному динамічному оточенні, де умови постійно змінюються.

Частка проблемних кредитів у загальному портфелі кредитів комерційних банків представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Частка проблемних кредитів у загальному портфелі кредитів комерційних банків

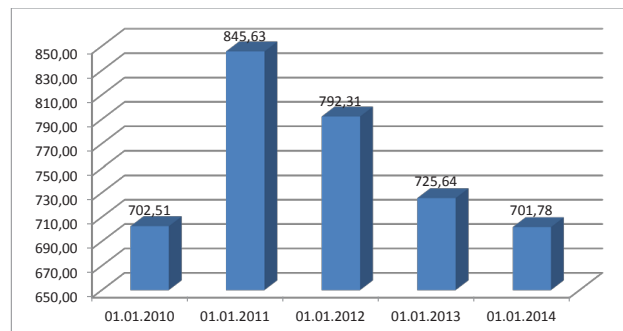
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	1 квартал 2013 р.
Юридичні особи, %	12,6	9,17	8,23	9
Фізичні особи, %	4,9	12,5	11,22	11,93

Джерело: розроблено автором за даними [6]

По даним табл. 2, найбільша часта проблемних кредитів у юридичних осіб становила у 2010 р. – 12,6%. Поступово цей показник знижувався. Станом на 1 квітня 2013 року найбільше прострочених кредитів було в будівництві та девелопменті, близько 12,4% до загальної суми виданих кредитів. Найменше частка проблемних кредитів, як не дивно, була по підприємствах с/х виробництва – 8,8%, і близько 9% частка проблемних кредитів у торгівлі та на підприємствах переробної промисловості

Але частка проблемних кредитів фізичних осіб починаючи з 2010 р. поступово збільшувалася з 4,9% у 2010 р. до 11,93% у 1 кварталі 2013 р. [6].

Динаміка простроченої заборгованості за кредитами українських банків нової рейтингової методики «Реальна економіка» була розрахована на основі офіційних показників фінансової звітності для банків 1-ї та 2-ї групи за класифікацією НБУ (рис. 1).

Рис. 1. Прострочена заборгованість за кредитами у 2010-2014 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [6], [8]

Згідно нової рейтингової методики «Реальна економіка» лідери рейтингу характеризувались найменш сприятливим поєднанням таких показників проблемності позик як обсяг і частка недіючих та безнадійних кредитів, зростання обсягу безнадійних кредитів, відносний приріст недіючих кредитів і коефіцієнту покриття безнадійних позик резервами під кредитні ризики. До першої п'ятірки банків за проблемністю кредитного портфелю увійшли ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Укрсоцбанк UniCredit BankТМ», ПАТ КБ «Правексбанк», АТ «Укркредітбанк» та ПАТ «Альфа Банк».

Діагностика існуючої вітчизняної практики управління ризиками в банках все ще вказує на формальний характер системи ризик-менеджменту

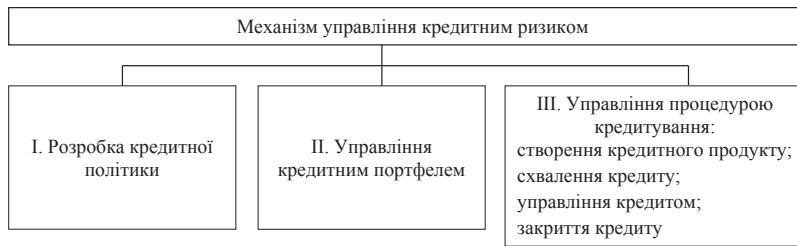

Рис. 2 Механізм управління кредитним ризиком

Джерело: [5]

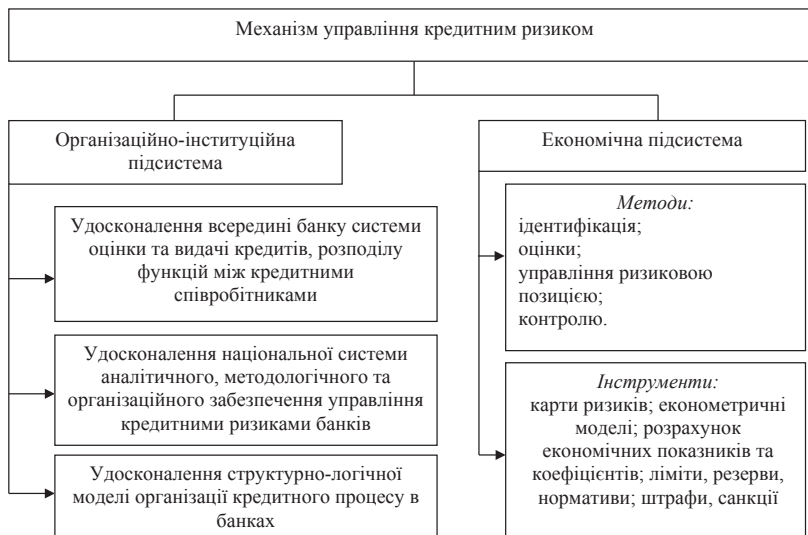

Рис. 3. Удосконалення механізму управління кредитним ризиком банку

Джерело: [4]

через відсутність інтеграції між структурними підрозділами та не розмежованості їх обов'язків і повноважень у забезпеченні процесу ризик-менеджменту банку [6].

Кредитна діяльність має найбільшу питому вагу в активних операціях банків, тому управління кредитними ризиками є однією з найважливіших складових загальної системи ризик-менеджменту в банку. Ще однією з причин впровадження ефективної системи ризик-менеджменту в банку є те, що він вкладає в позики не власні, а залучені у третіх осіб кошти. При цьому процедури кредитування та управління кредитним ризиком мають розмежовуватись, оскільки безпосередні і тривалі контакти співробітників кредитного відділу з клієнтами можуть розвивати суб'єктивізм у стосунках з клієнтами банку – позичальниками.

Основними завданнями управління банківським кредитним ризиком є:

1. Попередження ризику, тобто ліквідація передумов виникнення кредитного ризику в майбутньому.
2. Підтримка ризику на визначеному рівні – полягає в дотриманні банком вимог щодо рівня ризику, який встановлюється центральним банком, а також визначається самим банком відповідно до власної ризикової стратегії.
3. Мінімізація ризику за деяких заданих умов,

що охоплює комплекс заходів прямого впливу на кредитний ризик.

Механізм управління кредитним ризиком (рис. 2) полягає в розробці та реалізації кредитної політики, визначенні основних параметрів кредитного портфеля та управлінні ним, а також в управлінні процедурою кредитування.

Кредитна політика представляє собою сукупність письмово зафіксованих правил, стандартів та процедур, якими повинні користуватися співробітники відповідних підрозділів банку при управлінні як окремими кредитами, так і кредитним портфелем у цілому. Управління кредитним портфелем полягає у визначенні основних параметрів кредитного портфеля, створенні та управлінні ним та його диверсифікації за галузями кредитування, ставками, обсягами кредитних угод, термінами і механізмами погашення [9].

При вдосконаленні механізму управління кредитним ризиком банк повинен ставити перед собою наступні завдання: мінімізація рівня кредитного ризику, оптимізація доходності кредитної діяльності при мінімальному ризику, мінімізація ймовірності неповернення кредитів.

Зниження ризику кредитної діяльності банку та стабільне отримання прибутку здійснюється наступними шляхами та методами, що зображені на рис. 3.

Механізм управління кредитним ризиком повинен бути успішно поширена у межах банківської установи. Весь персонал, який причетний до стратегії і політики, має чітко розуміти підхід банку до надання і управління кредитами і має нести відповідальність за впровадження розробленої політики та механізмів.

Висновки і пропозиції. Кредитний ризик є невід'ємною складовою банківської діяльності і займає домінуюче становище в системі банківських ризиків. Діяльність ризик-менеджменту спрямована на пошук альтернатив, розробку дієвого механізму управління кредитним ризиком та визначення достатності розроблених процедур. Адже саме від цього залежить якість кредитного портфеля банку. Ефективний менеджмент кредитних ризиків окремих банків сприятиме стабілізації банківської системи країни в цілому.

Напрями зниження кредитного ризику включають: дотримання економічних нормативів, розроблених саме з метою обмеження ризикових операцій банків; використання більш жорстких обмежень у кредитних операціях; диверсифікація кредитного портфеля по сферах вкладення, видах застави, термінах дозволяє розосередити кредитний ризик; а нарощування величини власного капіталу та його капіталізація посилять захисну функцію капіталу.

Список літератури:

1. Бойківська Л.І. Методи оцінок банківських ризиків / Л.І. Бойковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/.
2. Владичин У.В. Банківське кредитування: навч. посіб / У.В. Владичин, С.К. Реверчук. – К.: Атака, 2008. – 648 с.
3. Голодова Ж.Г. Финансы и кредит: учеб. пособие / Ж.Г. Голодова – М.: ИНФРА-М, 2009. – 448 с.

4. Д'яконов К.М. Концептуальні засади удосконалення механізму управління кредитним ризиком в банку / К.М. Д'яконов // Финансы, учет, банки. – 2010. – № 1. – С. 164–171.
5. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку: монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.
6. Проблемні кредити в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: u-news.org.ua/12735-skliki-problemnih-kreditiv-v-ukrayin.html.
7. Рейтинг проблемності кредитних портфелів – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com/rejting-problemnosti-kreditnih-portfeliv-2013.html>.
8. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.
9. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2-ге вид., стер. Затверджено МОН / В.М. Шелудько. – К., 2008. – 535 с.

Шира Н.А., Кукса И.Н.

Донецкий государственный университет управления

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМИ РИСКАМИ

Аннотация

Раскрыта сущность кредитного риска, как одного из основных видов банковских рисков. Проанализирована доля проблемных кредитов в общем портфеле кредитов коммерческих банков. Предложены пути совершенствования управления кредитными рисками банка.

Ключевые слова: банк, кредитный риск, кредит, кредитная политика, кредитный портфель, механизм управления кредитным риском.

Shira N.O., Cuxsa I.N.

Donetsk State University of Management

IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF CREDIT RISK MANAGEMENT

Summary

In work the essence of credit risk, as one of main types of bank risks is opened. The share of the problem credits in the general portfolio of the credits of commercial banks is analysed. Ways of improvement of management are offered by credit risks of bank.

Keywords: bank, credit risk, credit, credit policy, credit portfolio, mechanism of management of credit risk.

УДК 338.1

НЕОБХІДНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІЗУ ЧУТЛИВОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ОБГРУНТУВАННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Шишкіна А.В.

Національна металургійна академія України

У даній роботі розглянуті питання оцінки ефективності інвестиційного проєкту та обґрунтовано необхідність використання аналізу чутливості проєкту до деяких ризик-факторів. Приведена структура, математична основа і послідовність аналізу. Також зазначені його недоліки та переваги.

Ключові слова: економічна ефективність, інвестиційний проєкт, ризик-фактори, аналіз чутливості, результуючі показники.

Постановка проблеми. Основна мета інвестицій – отримання прибутку. Ресурси завжди обмежені, а оцінка ефективності інвестицій дозволяє визначити оптимальний напрямок їх використання [1].

Завдання раціонального використання інвестицій можуть бути:

- коли заданий обсяг інвестицій для здійснення проєкту – слід прагнути отримати максимально можливий ефект від їх використання;

- коли заданий результат, який треба отримати за рахунок вкладення капіталу – необхідно шукати

шляхи мінімізації витрат інвестиційних ресурсів.

І не завжди проведений аналіз і оцінка ефективності інвестиційного проєкту можуть передбачити результати впливу ризик-факторів, властивих ринку, на підсумкову прибутковість проєкту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здійснення успішних інвестиційних проєктів збільшує внутрішній валовий продукт (ВВП), який потім ділиться між учасниками проєкту – акціонерами, працівниками підприємств, банками, бюджетами різних рівнів та ін. Рекомендується оцінювати слідує види ефективності проєкту: